

Досвід ведення гібридних конфліктів

анотований бібліографічний список
2020. – Вип. 5 (11 - 20 лютого). – 12 с.
(<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>)

Книги, статті з наукових періодичних і продовжуваних видань

1. **Бочарніков В. П. Системні воєнно-політичні риси сучасного конфлікту на території України** / В. П. Бочарніков, С. В. Свешніков, Р. І. Тимошенко. — Харків : ХНУПС, 2019. — 206 с. — **Шифр зберігання в Бібліотеці: Б361698.** Зроблено спробу викласти неупереджені, максимально позбавлені впливу інформаційно-психологічної боротьби погляди стосовно системних, основоположних рис сучасного воєнного конфлікту на території України. Виявлення таких рис здійснювалось на основі аналізу розвитку регіональної воєнно-політичної обстановки за даними виключно відкритих інформаційних джерел. Період аналізу становить 2012 – 2018 роки. Він охоплює воєнно-політичну обстановку від часу, коли з'явилися перші ознаки зародження конфлікту до часу, коли характер конфлікту відносно стабілізувався. Викладені результати дозволяють більш детально зрозуміти причини конфлікту, його неординарний, багатогранний, багаторівневий характер і, можливо, зрозуміти, яким чином наблизитись до його вирішення. Аналіз воєнно-політичної обстановки здійснювався із застосуванням авторської технології воєнно-політичного аналізу.

2. **Магда Є. Фактор міжнародного іміджу в гібридній війні** / Євген Магда // Іст. і політол. дослідження. – 2019. – № 1. — С. 50-54. Розглянуто роль і місце міжнародного іміджетворення в контексті гібридної загрози. Проаналізовано складові іміджу держави, фактори, які впливають на сучасний стан міжнародного іміджу України. Наголошено на тому, що за нинішніх умов гібридного протистояння з Російською Федерацією імідж України на міжнародній арені стає ключовим

елементом міжнародної комунікації, адже в тому числі забезпечує виживання України та її здатність протистояти агресору. Автор запропонував власне бачення стратегії і тактики розвитку міжнародного іміджу України, виділив основні стратегічні завдання та окреслив тактичні напрями їх реалізації, серед яких – робота зі ЗМІ та лідерами думки, формування таргетованих меседжів тощо. Текст: <http://jhpr.donnu.edu.ua/article/view/6448/6479>

3. **Смолянук В. Ф. Політична система суспільства в умовах гібридної війни: спрямованість трансформацій** / В. Ф. Смолянук, В. О. Крутій // Вісн. Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого. Серія : Політологія : зб. наук. пр. – Харків, 2019. – № 2 (41). – С. 70-88. – **Шифр зберігання в Бібліотеці: Бп17039-2(41)** Розглянуто вплив гібридної війни на політичну систему суспільства та її ключові підсистеми - інституційну, нормативну, функціональну, комунікативну, духовно-культурну. Вказано на сутнісні зміни, що відбуваються у вказаних підсистемах в умовах конфліктної взаємодії сторін, що беруть участь у гібридній війні. Текст: <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/168236>

4. **Український соціум: соціально-політичний аналіз сучасності та прогноз майбутнього** : зб. матеріалів XXI Всеукр. наук. конф. викладачів, молодих науковців і студентів. (м. Харків, 4 груд. 2019 р.) / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Харків. асоц. політологів ; [редкол.: А. П. Гетьман та ін.]. — Харків : Право, 2019. — 469 с. — **Шифр зберігання в Бібліотеці : А803687**. Зі змісту: «Гібридні війни» в умовах глобалізації / О. М. Кіндратець. — С. 25-26; Інформаційно-безпековий простір та спецоперації Кремля проти України / Є. Б. Тихомирова. — С. 39-42; Форми «гібридної» війни / І. В. Благай. — С. 91-93; «Гібридна» війна як новітній конфлікт і як форма глобального протистояння / Ю. Р. Бугай. — С. 106-107; Україна в умовах «гібридної» війни: сучасний стан та перспективи / А. В. Бугрик. — С. 107-109; «Гібридна» війна в Україні як деструктивний

виклик сучасних реалій / І. В. Васильєв. — С. 113-114; Фактчекінг – ключова складова інформаційної політики в умовах «гібридної» війни / Ю. М. Воробець. — С. 121-123; «Гібридна» війна: проблеми стратегії та тактики / Б. В. Каснер. — С. 177-178; «Гібридна» війна як нова українська реальність чи застаріле історичне минуле / В. С. Короленко. — С. 195-196; Подібність і розходження піратства і морського тероризму, як дестабілізуючих чинників соціально-політичної безпеки України / Б. С. Кузьменко. — С. 203-204; «Гібридна» війна як жорстока гра сучасності Інформаційний тероризм як глобальна проблема сучасного світу / Н. В. Лізогубова. — С. 225-226; «Гібридна» війна як феномен української соціально-політичної дійсності / В. В. Маняк. — С. 238-239; «Гібридна» війна в Україні як нова соціально-політична реальність / А. О. Полякова. — С. 304-305; Маніпулювання суспільною свідомістю в умовах «гібридної» війни / Є. В. Рись. — С. 317-318; «Гібридна» війна як нова українська реальність / М. О. Рябошапко. — С. 328-329.

5. **Якубова Л. Інтеграція Донбасу і Криму vs дезінтеграція України: історичний досвід, сучасні виклики** : (аналіт. доп.) / Лариса Якубова ; НАН України, Ін-т історії України. — Київ : Ін-т історії України НАН України, 2019. — 332 с. — **Шифр зберігання в Бібліотеці : А803785.** *Визначено суперечності та проблеми українського націєтворення в умовах пришвидшення глобалізації та системної дестабілізації під впливом російської воєнної та ідеологічної експансії. На основі аналізу етнодемографічних, етнокультурних та етнополітичних змін українського соціуму в контексті дестабілізації української державності, розгортання курсу на євроінтеграцію та посилення російської геополітичної експансії означено провідні проблеми сучасного етапу націє- і державотворення. Тему монографії розкривають розділи: Геополітичний вимір української кризи, суспільно-політичне підґрунтя "русской весны", "Русский мир": становлення політтехнології, Історія і політика пам'яті на службі "русского мира", Дезінтеграція України: підсумки п'ятиріччя*

та ін. Доповідь підготовлена в рамках дослідницького проекту "Крим і Донбас: проблеми й перспективи інтеграції в модерний український проект". Названий проект є складовою частиною цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України "Інтеграція Донбасу і Криму в політико-правовий і соціокультурний простір України: історичний досвід, сучасні виклики, перспективи". Текст:

<http://resource.history.org.ua/item/0014749>

Статті з періодичних видань

6. Батурін О. Засудили за сприяння терористам / Олег Батурін // Новий день (Херсонщина). — 2020. — 20 січ. (№ 4). — С. 6. Подано інформацію, що до восьми років позбавлення волі за сприяння і участь у терористичних організаціях "ЛНР" і "ДНР" заочно засудили 34-річного жителя Нової Каховки Артема Охременка. Про це йдеться у вироку Бердянського міськрайонного суду Запорізької області, який недавно набрав законної сили. Зазначено, що досудове розслідування, яке проводила Служба безпеки України (СБУ) під процесуальним керівництвом прокуратури Херсонської області, встановило, що мешканець Нової Каховки проводив активну антиукраїнську пропаганду та агітацію (був визнаний винуватим у розповсюдженні листівок та газети "Новороссія" з закликами щодо насильницького захоплення державної влади та зміни державного кордону України). Для уникнення кримінальної відповідальності 8 жовтня 2014 року він виїхав до тимчасово окупованої території Донецької області. Зловмисник приєднався до терористів та обійняв посаду "заступника командира по роботі з особовим складом" одного з незаконних збройних формувань – повідомила прес-служба СБУ. За інформацією СБУ, бойовик проводив підбір кадрів для вступу до "ДНР", контролював несення чергування, зокрема, на блокпостах, в казармі, слідкував за виконання наказів керівників "ДНР" і "ЛНР", проводив допити захоплених у полон військовослужбовців Збройних Сил

України. Текст: <https://newday.kherson.ua/novokahovchanina-artema-ohremenka-zaochno-zasudili-za-spriyannya-terroristam/>

7. **Бережнюк О. 100 очей для захисників** / Олена Бережнюк // День. — 2020. — 14 - 15 лют. (№ 27/28). — С. 18, 19. *Йдеться про проблему втрати зору після отримання контузії військовослужбовцями – учасниками операції Об'єднаних сил (ООС). Вперше на цю проблему звернули увагу волонтери благодійного фонду "Український проєкт милосердя". Згодом до них долучилася і громадська організація "Зелена смуга". Разом вони поставили перед собою амбітну мету – допомогти повернути зір сотні військових і започаткували проєкт "100 очей". Наразі в межах цього проєкту провели операції вже 30-ти бійцям, 15 із них – діючі військовослужбовці, котрі повернулися до виконання завдань у зоні ООС.* Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/100-ochey-dlya-zahysnykiv>

8. **Вишневски Д. Жители Луганской области : После осеннего разведения войск ситуация только ухудшилась** / Дина Вишневски // КП в Украине. — 2020. — 19 февр. (№ 24). — С. 4. *Наведено розповідь мешканців селищ Новотошківського, Золотого (Луганська область), де 18 лютого 2020 року сталося загострення ситуації на фронті. Загинув український військовий, четверо поранено.* Текст: <https://kp.ua/journal/pdf/archive/2020/february/19/>

9. **Волкова А. "Стрелять в людей с красным крестом на сумке – табу. Для врага, для наемника. Медиков не убивают", – возмутился врач, спасающий боевиков** / Анна Волкова // Факты и коммент. — 2020. — 13 – 19 февр. (№ 6). — С. 4. *На основі спогадів бойових побратимів, рідних та друзів, висвітлено історію життя та героїчної загибелі сержанта 93-ої окремої бригади "Холодний яр" Клавдії Ситнік. Старшого бойового медика смертельно поранив ворожий снайпер біля села Новотошковське Луганської області, тоді, коли вона несла ліки для хворого солдата.*

10. **Волошина Л. Символ нескореного Криму** / Лариса Волошина // День. — 2020. — 18 лют. (№ 29). — С. 11. *Йдеться про складності державного фінансування на 2020 рік телеканалу АТР, який для мешканців окупованого Криму асоціювався не лише з тим, що він мовив із Києва, а й з тим, що він продовжував мовлення, не знімав українських прапорів навіть тоді, коли українська армія полишила півострів. Зазначено, що для тих, хто регулярно всі ці роки включався в ефіри АТР і розповідав правду про те, що відбувається під окупацією, участь в ефірах на кримськотатарському телеканалі теж була символом їхньої власної гідності й нескореності.*

Текст:

<https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/symvol-neskorenogo-krymu>

11. **Єнін Є. Придністровські уроки для України** / Євгеній Єнін // Дзеркало тижня. — 2020. — 8 – 14 лют. (№ 1281). — [Електронні дані]. *Йдеться про те, що бажання миру на українській землі сьогодні виглядає ключовою амбіцією Володимира Зеленського, а не просто передвиборчим слоганом. Щирість намірів Президента України в питанні миру, з одного боку — добре, а з іншого — слабке місце в перемовинах із державою-агресором. Головна проблема досягнення миру в Україні — позиція Росії, що є безпосередньою стороною конфлікту в Донбасі й розглядає його, насамперед, як важіль впливу на внутрішню ситуацію в нашій державі. Визначено, що російське керівництво може погодитися на врегулювання конфлікту в Донбасі лише на тих умовах, які дозволять Кремлю "зацементувати" важелі впливу на ключові аспекти зовнішньої та внутрішньої політики офіційного Києва. Автором такого підходу до врегулювання конфліктів на пострадянському просторі є недавно призначений на посаду заступника глави адміністрації президента РФ Дмитрій Козак, що у 2003 році відзначився активними зусиллями в урегулюванні придністровського конфлікту, а нині курирує "український напрям". Зміна куратора у Кремлі дала певні підстави припускати*

можливість реалізації нового "плану Козака" в Україні. Текст: <https://dt.ua/international/pridnistrovski-uroki-dlya-ukrayini-338447.html>

12. **Капсамун І. Жорсткий виклик** / Іван Капсамун // День. — 2020. — 19 лют. (№ 30). — С. 5. *В контексті проведення 18 лютого 2020 року брифінгу за участі начальника Генерального штабу Збройних сил України Руслана Хомчака, секретаря Ради національної безпеки та оборони України Олексія Данилова та Президента України Володимира Зеленського висвітлено коментарі щодо обстрілу 18 лютого російськими військами українських позицій в районі Золотого на Донбасі з потужністю і інтенсивністю, яких не було впродовж останніх років.* Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci/zhorstkyy-vyklyk>

13. **Капсамун І. "Про ідентичність – як головну проблему Росії"** / Іван Капсамун // День. — 2020. — 18 лют. (№ 29). — С. 4, 5. *Йдеться про так званий "План примирення України та Росії" за авторства трьох західних аналітичних центрів та Російської ради міжнародних справ під назвою "12 кроків для більшої безпеки України та євроатлантичного регіону", який був презентований на щорічній Мюнхенській безпековій конференції, і цілком вписується в агресивну стратегію Москви з перегляду світового устрою (зон впливу) та знищення української ідентичності. Наведено коментарі щодо стратегії України у відповідь на політику Російської Федерації. Акцентовано увагу, що Президент України Володимир Зеленський озвучив декілька тез під час свого виступу в Мюнхені, та на думку автора статті, головна претензія до української сторони – це відсутність чіткої і різкої реакції на цинічні "12 кроків" росіян і найважливіше – відсутність власних, більш конкретних, пропозицій з приводу окупованих територій і припинення війни.* Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/tema-dnya-podrobyci/pro-identychnist-yak-golovnu-problemu-rosiyi>

14. **Коротич Є. Фейки як засіб інформаційної диверсії** / Євген Коротич // Голос України. — 2020. — 19 лют. (№ 32). — [Електронні дані].

Йдеться про проблему протидії інформаційній війні, розгорнутій Росією проти України. Висвітлено прийоми пропаганди, спрямованої як на громадян Росії, так і на українців, які проживають на тимчасово окупованих територіях України та в прифронтовій зоні. Наголошено на необхідності вироблення концепції дієвої інформаційної політики в межах гуманітарної програми возз'єднання Донбасу.

Текст:

<http://www.golos.com.ua/article/327837>

15. **Крутій В. "То була чужа для нас, українців, війна"** / Віталій Крутій ; спілкувався Сергій Зятьєв // День. — 2020. — 13 лют. (№ 26). — С. 5. *Подано матеріали розмови із заступником голови Асоціації ветеранів Афганістану та АТО Віталієм Крутієм. Основні теми бесіди – воєнні дії на території Афганістану, проведення паралелей між афганською війною та воєнними діями на Сході України.*

Текст:

<https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci/bula-chuzha-dlya-nas-ukrayinciv-viyna>

16. **Кушнір Б. Кодування каналів є невчасним** / Богдан Кушнір // Голос України. — 2020. — 13 лют. (№ 28). — [Електронні дані]. *Йдеться про звернення Львівської обласної ради до Президента України, Секретаря Ради національної безпеки України, голови Служби безпеки України щодо ризиків кодування телевізійного супутникового сигналу. Автори звернення звертають увагу, що кодування супутникових каналів фактично закрило доступ до українського телебачення для жителів Криму та тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей. Наголошено, що таке рішення профільних державних інституцій та представників медіаіндустрії створило ризики національній безпеці України в інформаційній сфері і фактично закріплює монополію інформаційних телеканалів, що транслюють російський погляд на події в Україні.*

Текст:

<http://www.golos.com.ua/article/327640>

17. **Куш П. Учать чи нівечать?** / Павло Куш // Уряд. кур'єр. — 2020. — 13 лют. (№ 28). — С. 3. *Йдеться про ідеологічну роботу окупантів серед дітей та молоді на невідконтрольних Україні територіях*

Донбасу. Зазначено, що дітей виховують в дусі ненависті до України та здійснюють масову мілітаризацію підростаючого покоління. Зокрема, за словами представника Уповноваженого з прав людини на Донбасі Павла Лисянського, "все українське там витравлюють і випалюють", а молодь залучають до різноманітних військових організацій: юнармія, кадетські корпуси, військові гуртки і табори. Зазначено, що Генеральна прокуратура України у відповідь на такі дії окупаційної влади стосовно дітей і підлітків окупованих територій Донбасу розпочала кримінальне провадження за фактом сприяння Російської Федерації (РФ) підготовці дітей до бойових дій, посилаючись на окремі статті Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року про захист цивільного населення під час війни, згідно з якими окупаційна держава не має права примушувати осіб, які перебувають під захистом, служити в її збройних чи допоміжних силах. Текст: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/uchat-chi-nivechat/>

18. **Марциновський А. Після російських паспортів українці отримають бомби** / Анатолій Марциновський // Газета по-українськи. — 2020. — 13 лют. (№ 7). — С. 9. *Йдеться про те, що вже майже три роки на окупованих територіях видають російські паспорти. Зазначено, що із липня 2017 року не потрібно надавати підтвердження виходу з українського громадянства. Для російських органів досить нотаріальної копії заяви про відмову. Навесні торік президент РФ Володимир Путін дозволив спрощене набуття громадянства мешканцями окупованих територій Луганщини та Донеччини. У липні це поширили на всіх мешканців цих областей. У жовтні 2019-го українців і білорусів визнали "носіями російської мови" — ще більше спростили отримання російського громадянства геть усім. Наступний крок — незабаром для цього не потрібно буде відмовлятися від іншого, зокрема українського. Завданням є залучити від п'яти до 10 мільйонів "нових громадян".* Текст: https://gazeta.ua/articles/comments-newspaper/_pislya-rosijskih-pasportiv-ukrayinci-otrimayut-bombi/951076

19. **Мельник А. "Максим пошел на встречу с человеком, от которого не ожидал зла или агрессии"** / Анатолий Мельник // Факты и коммент. — 2020. — 13 – 19 февр. (№ 6). — С. 27. *Йдеться про вбивство у Вінниці 13 січня 2020 року 36-річного бійця "Азова" Максима Трикоза, з позивним "Войдан", який приїхав в Україну із Санкт-Петербурга. Зазначено, що вбивство досі не розкрито. Існує версія, що це справа рук російських диверсійних груп, які полюють за українськими воїнами, ветеранами й волонтерами. Наведено коментарі начальника прес-служби полку та голови вінницького центру "Національного корпусу" щодо деталей трагедії.*

20. **Микитенко Ю. Юлія Микитенко: на війні завжди страшно** : розмова з лейтенантом Юлією Микитенко – командиром взводу, вихователем Київ. військ. ліцею ім. Івана Богуна про участь жінок у бойових діях / Юлія Микитенко ; спілкувався Сергій Зятьєв // Демократ. Україна. – 2020. – 31 січ. (№ 4/5). — С. 11.

21. **Мирний М. Витіснення** / Микола Мирний // День. — 2020. — 12 лют. (№ 25). — С. 11. *Висвітлено інформацію, що під час брифінгу "Тікати не можна залишитись. Нові докази злочинів РФ у Криму" прокурор АРК Ігор Поночовний повідомив, що прокуратура Автономної Республіки Крим та Регіональний центр прав людини надіслали Міжнародному кримінальному суду (МКС) сьоме подання з доказами примусового переміщення Росією цивільного населення з Криму. Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/vytisnennya>*

22. **"Мій син багатьом врятував життя"** // Молод. буковинець. — 2020. — 6 лют. (№ 11). — С. 4. *Повідомлено, що п'ять років тому, 12 лютого 2015 року, рятуючи життя пораненого бійця, загинув під Дебальцевим чернівецький лікар-хірург Владислав Тренко. Наведено матеріали спогадів батьків героя.*

23. **Райхель Ю. Геть від Москви** / Юрій Райхель // День. — 2020. — 18 лют. (№ 29). — С. 3. *Подано інформацію, що після відмови*

Президента Білорусі Олександра Лукашенка підписувати меморандум про поглиблену інтеграцію з Російською Федерацією проти Білорусії розпочато інформаційну війну. На думку автора статті, починається війна Росії проти Білорусі, поки лише економічна, фінансова й інформаційна. Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-planety/get-vid-moskvy>

24. **Савицький О. 8 мільярдів – за захоплені активи в Криму!** / Олексій Савицький // День. — 2020. — 19 лют. (№ 30). — С. 8. *Подано інформацію, що 8 мільярдів доларів — така уточнена оцінка збитків від захоплення Росією активів "Нафтогазу" в Криму внаслідок анексії півострова 2014 року. Зазначено, що ці оновлені дані АК "Нафтогаз України" подала у відповіді до третейського суду в Гаазі на зустрічну заяву Російської Федерації. Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/8-milyardiv-za-zahopleni-aktyvy-v-krymu>*

25. **Шосткинець погіб в зоні ООС** // ДС-експрес. — 2020. — 29 янв. (№ 5). — С. 2. *Проінформовано про загибель у зоні бойових дій на Донбасі жителя Шостки, командира відділення, добровольця Антона Хоби, 1992 року народження. Зазначено, що незважаючи на юний вік, А. Хоба був одним із героїчних захисників Донецького аеропорту. Про загибель героя повідомив на сторінці у "Фейсбук" міський голова Шостки Микола Нога.*

26. **Щербіна М. Залізобетонні конструкції не витримували, а хлопці трималися** / Михайло Щербіна // Демократ. Україна. — 2020. — 17 січ. (№ 2). — С. 9. *Йдеться про Донецький аеропорт, оборона якого тривала 242 дні, і який став символом незламності українського духу, мужності українських солдатів та офіцерів. Текст: <https://www.dua.com.ua/index.php/army/item/5893-zalizobetonni-konstruktsiji-ne-vitrimovali-a-khloptsi-trimalisya>*

27. **Яковенко І. Ненависть за розкладом** / Ігор Яковенко // День. — 2020. — 7 – 8 лют. (№ 22/23). — С. 27. *Йдеться про висвітлення*

політичних подій в Україні на російському телебаченні. Акцентовано увагу на агресивній подачі матеріалу телеведучими під час обговорення ситуації в нашій країні. Текст: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/nenavyst-za-rozkladom>

**Підготовлено Відділом інформаційного забезпечення органів влади
Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого**

**Відповідальний за випуск Н. Я. Зайченко
21 лютого 2020 р.**